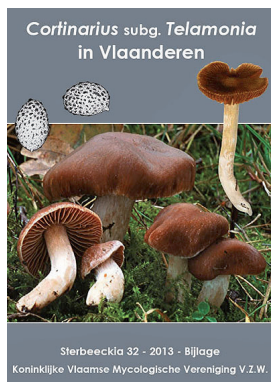

BOEKBESPREKING

De Haan, A. , J. Volders, J. Gelderblom, P. Verstraeten, P. & O. Van de Kerckhove. 2013. *Cortinarius subg. Telamonia in Vlaanderen*. Sterbeekia 32., bijlage. Kon. Vlaamse Mycologische Vereniging, Antwerpen, 212 pagina's geïllustreerd met talrijke lijntekeningen, kleurenfoto's en aquarellen. Prijs 30,-- (excl. verzendkosten). Informatie en bestellen via KVMV.be/index.php/publicaties/item/telamonia

In een kloek A4-formaat met een mooie kleurenfoto van *Cortinarius rigens* heeft de Cortinarius-werkgroep van de KVMV het resultaat van ongeveer 20 jaar noeste arbeid het licht doen zien. Het resultaat mag er zijn en is alleszins een felicitatie waard. Het boek geeft een overzicht van 117 soorten Gordijnzwammen van het ondergeslacht *Telamonia*, die met zekerheid uit Vlaanderen bekend zijn. Alle

soorten zijn voorzien van een zeer uitvoerige beschrijving, een kleurenfoto en/of een aquarel, en lijntekeningen van relevante microscopische kenmerken zoals sporen, cystiden en hoedhuid. Determineersleutels in het Nederlands, Frans en Engels ontsluiten de in het boek behandelde soorten. Er is een uitgebreide verantwoording van de gebruikte nomenclatuur en verwijzingen naar afbeeldingen in de gangbare literatuur. Achterin het boek is ook een lijst van Nederlandse namen opgenomen.

Het boek is uniek van opzet, want het is geen monografie, noch een echte revisie, maar veeleer een catalogus van Vlaamse *Telamonia*'s. Elke beschrijving gaat terug op één perfecte, zorgvuldig geselecteerde collectie, die uiterst grondig is gedocumenteerd en geanalyseerd, vaak in teamverband. De identificatie is gesteund door alle gangbare Europese literatuur erbij te betrekken, en er zijn zelfs in bepaalde gevallen zgn. 'typecollecties' onderzocht om de identificatie te bevestigen. Slechts in de paragraaf 'ecologie' wordt soms gerefereerd aan andere collecties van dezelfde soort in Vlaanderen, evenals in de korte karakteristiek die aan de beschrijving vooraf gaat. Zo kan de gebruiker toch een indruk krijgen van de zeldzaamheid en verspreiding in Vlaanderen. De soorten zijn alfabetisch gerangschikt op Latijnse naam, er is dus geen poging gedaan om een indeling naar verwantschap te presenteren. De sleutels zijn dichotoom (er is telkens een keuze tussen twee mogelijkheden), waarbij de belangrijkste scheidende kenmerken eerst komen, macroscopisch dan wel microscopisch. Voorzover ik heb kunnen controleren, zijn de twee alternatieven volkomen gelijkwaardig, d.w.z. dezelfde kenmerken worden contrasterend tegenover elkaar gezet, zoals het een goede sleutel betaamt. Dit vergemakkelijkt het determineren. Kritische soorten zijn soms meer keren uitgesleuteld. Hoewel de hoofdtal van het boek Nederlands is, zijn de sleutels ook in het Frans en Engels opgenomen, een aangename service naar geïnteresseerde gordijnzwamspecialisten in het buitenland, waar het boek zeker ook aftrek zal vinden.

Zoals ik hierboven al stelde, is het boek geen echte revisie of monografie, waarin op grond van zoveel mogelijk collecties, literatuurvergelijking en aanvullende collecties van buiten het onderzoeksgebied een poging wordt gedaan om soortcomplexen op te helderen, de variabiliteit van soorten weer te geven, en een classificatie te presenteren waarin eventuele verwantschap wordt aangegeven. Dat is voor een groot geslacht als dat van de Gordijnzwammen een

schier onmogelijke opgave. Wat is het boek dan wel? Het is een voorbeeldig overzicht van de soorten die met zekerheid in Vlaanderen zijn aangetroffen. De voortreffelijke beschrijvingen en afbeeldingen zullen het, met gebruik van de sleutels, mogelijk maken om nieuwe vondsten te vergelijken en op naam te brengen, zowel in Vlaanderen als in Nederland. Ik weet haast zeker dat dit een stimulerende invloed zal hebben op de studie van deze vaak genegeerde, maar fraaie paddenstoelen.

Chiel Noordeloos

Nico Dam en Thom Kuyper. 2013. Veldgids Paddenstoelen. Plaatjeszwammen en boleten. KNNV. 423 pag., talrijke kleurenfoto's. Prijs 39,95. Te bestellen via <http://www.knnvuitgeverij.nl/NL/webwinkel/paddenstoelen> of bij de boekhandel.

Toen ik mij 40 jaar geleden als student bij Kees Bas ging bekwamen als mycoloog waren er in vergelijking met tegenwoordig maar weinig paddenstoelenboeken, zeker voor het Nederlands taalgebied. De bekende boeken van Cool en Van der Lek, en Swanenburg de Veye, waren ook toen al ouderwets, en om soorten op naam te brengen moest je al snel je toevlucht nemen tot buitenlandse literatuur. Kleurendruk was duur, dus ook de toen beschikbare plaatwerken, die vrijwel zonder uitzondering in andere talen dan het Nederlands waren geschreven. Nederlandstalige plaatjesboeken waren zonder uitzondering vertaald, in het gunstigste geval bewerkt voor de Nederlandse situatie. Kees slaakte dan wel eens de verzuchting: konden we maar eens een paddenstoelengids uitgeven met kleurenplaten, helemaal gebaseerd op eigen waarnemingen en foto's van Nederlands materiaal. Welnu, zijn wens is nu in vervulling gegaan in de vorm van de "Veldgids" van Dam en Kuyper. Tot mijn genoegen is het boek, niet helemaal onverwacht, aan Kees opgedragen. Jammer dat hij het niet meer heeft meegemaakt.

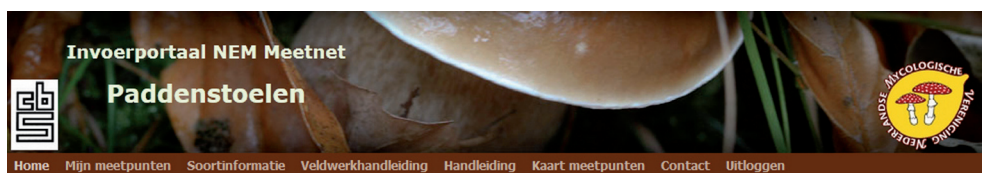
In Nederland komen ongeveer 5000 soorten paddenstoelen voor, waarvan zo'n 1200 soorten plaatjeszwammen en boleten. Teveel voor een veldgids, dus moesten de auteurs een keuze maken. Zij hebben zich daarbij laten leiden door het aantal meldingen van een soort in de bestaande databanken (Verspreidingsatlas) en besloten om de 500 meest gerapporteerde soorten op te nemen. Deze 500 representeren 95 % van alle meldingen. Zeldzame soorten, ook al zijn ze heel opvallend en goed te herkennen, zijn dus niet opgenomen, een consequentie van deze keuze. Het resultaat is een gids waarmee je grote kans hebt dat je de paddenstoel die je in je hand hebt, zou moeten kunnen vinden en op naam brengen. Voorwaar geen kleinigheid. Het grootste deel van het boek bestaat uit kleurenfoto's van paddenstoelen met de Latijnse en Nederlandse naam, een opsomming van de kenmerken, informatie over de ecologie en verspreiding in Nederland en een meestal kort commentaar over andere soorten die er op lijken en waarmee verwisselingen mogelijk zijn. Er staan drie soorten per dubbele pagina. De kleurenfoto's zijn over het algemeen van goede kwaliteit, al zullen wellicht niet altijd de best beschikbare foto's zijn gebruikt. Het is, kortom een goed uitgevoerd boek, dat gemakkelijk mee te nemen is op excursie en in veel gevallen een goede vraagbaak zal blijken te zijn.

Zijn er ook minpunten? Ja, de waarheid gebiedt te zeggen dat de kleurendruk niet optimaal blijkt te zijn, soms wat flets, soms met een kleurzweem. Een groter bezwaar vind ik de aanwezigheid van sleutels in dit boek. Hoewel de auteurs er nadrukkelijk op wijzen dat in het boek bij benadering een derde van het aantal Nederlandse soorten is opgenomen en de sleutels derhalve niet altijd tot een zekere determinatie kunnen leiden, kun je je gevoeglijk afvragen wat de zin is van een sleutel tot 12 van de rond 45 soorten Champignons die in Nederland voorkomen, 40 van de ruim 200 Gordijnzwammen, 9 van de 25 soorten Amanieten, en vergelijkbare fracties van de soorten in geslachten als Satijnzwammen en Inktzwammen. Dat geeft een schijnzekerheid bij het bepalen van de soorten, en lijkt weinig zinvol. Een ander bezwaar vind ik de wijze waarop sommige collectief-soorten zijn behandeld. Als Satijnzwamspecialist neem ik dus het voorbeeld van de staalsteeltjes binnen het ondergeslacht *Cyanula*: Deze staan onder de noemer *Entoloma chalybaeum sensu lato*, afgebeeld is echter *Entoloma asprellum*. De meeste van de ruim 40 staalsteeltjes zijn zeldzaam tot zeer zeldzaam, en ze zijn uiterst lastig uit elkaar te houden. De meeste soorten vallen in de 5% die buiten het bestek van dit boek valt. Als je dan al iets over deze op zich opvallende groep paddenstoeltjes in dit boek had willen zeggen, dan onder de noemer “Staalsteeltjes” met de uitleg wat dat begrip inhoudt (steel staalblauw, hoed bruin of blauw; macroscopisch niet of nauwelijks te determineren). Nu zal het slechts leiden tot nog meer foute meldingen van *E. chalybaeum* in het verspreidingsbestand en op excursielijsten.

Maar moge dit detail niet het eindoordeel negatief beïnvloeden: de Veldgids is een fantastische prestatie, en ik hoop dat er ook een veldgids komt voor de niet-plaatjeszwammen en voor de Ascomyceten (zakjeszwammen).

Chiel Noordeloos

DIGITALE INVOERPORTAL

Het digitale invoerportal voor de vrijwilligers die meedoen met het Paddenstoelenmeetnet is in september van start gegaan. Het biedt tellers de mogelijkheid hun data direct in te voeren na thuiskomst. Daarnaast bestaat een mogelijkheid om de data van vorige jaren te bekijken en uit te voeren naar Excel, zodat je deze zelf kunt analyseren. Het is belangrijk dat zoveel mogelijk mensen met het digitale portal meedoen. Het verwerken van de papieren formulieren kost veel tijd. Dit is tijd die we graag willen inzetten voor andere zaken.

We hopen op jullie medewerking. Mocht je vragen hebben dan kan je terecht bij de district-coördinatoren Peter Eenshuistra en Menno Boomsluiter.

Menno Boomsluiter

